

Grijp smartphoneverbod aan om jongeren mediawijzer te maken

Op scholen waar al een smartphoneverbod geldt, signaleren leraren en leerlingen dat de sociale interactie toeneemt. Dat biedt mogelijkheden om een gesprek aan te gaan en verbinding te zoeken zonder digitale afleiding.

Op 1 januari 2024 is het zover. Dan wordt de landelijke richtlijn van kracht die smartphones en andere digitale apparaten uit de klaslokalen van middelbare scholen moet verbannen, tenzij ze gebruikt worden voor lesdoeleinden. Veel scholen richten zich in aanloop naar het verbod vooral op de praktische kant van de zaak. Hoe handhaaf je zo'n verbod? In welke onderwijssituaties staan we digitale hulpmiddelen wél toe? Hoe zorg je ervoor dat ouders en leerlingen zich achter de nieuwe smartphonevrije schoolrealiteit scharen?

Het zijn belangrijke en legitieme vragen, die evenwel iets wezenlijks aan het zicht onttrekken: de unieke mogelijkheid die deze maatregel biedt ter vergroting van de mediawijzheid van jongeren.

Tegenstanders van het smartphoneverbod voeren vaak als argument aan dat jongeren moeten leren omgaan met de schermwerkelijkheid en dat een verbanning van het mobieltje dit in de weg staat. Niets is minder waar. Juist door je tijdelijk terug te trekken uit de digitoop ontstaat de noodzakelijke afstand om die met een kritische blik te bezien – bepaald geen overbodige luxe in tijden van desinformatie en schermverslaving.

Wie zich bijvoorbeeld afvraagt of een schermtijd van vijf uur of meer iets bijdraagt aan het 'goede leven', zal de proef op de som moeten nemen. Als geluk het hoogste doel is van dat goede leven, zoals veel filosofen van oudsher menen, dan is het aan den lijve ondervinden van wat de afwezigheid van een smartphone doet een uiterst effectieve manier om te onderzoeken in hoeverre het mobieltje dat levensgeluk ten goede komt (of juist niet). Het schoolgebouw, daar waar jongeren in vrijheid en veiligheid kunnen leren en experimenteren, is bij uitstek de geschikte omgeving om je hierop te oriënteren.

Op scholen waar het smartphoneverbod al geldt signaleren leraren en leerlingen dat er, zeker tijdens de pauzes, meer sociale interactie plaatsvindt. Zo'n observatie biedt didactische handvatten om een gesprek aan te gaan over de betekenis van connectiviteit. Wat betekent het om voortdurend online en bereikbaar te zijn? Welke rol speelt het lichaam als we met elkaar communiceren en hoe verhoudt zich dat tot interacties via schermpjes? Waarom is het eigenlijk zo lastig om los te komen van je scherm?

Dergelijke vragen geven jongeren de

Een leerling van het Alfrink College in Zoetermeer met een smartphone. Foto ANP

Hans Schnitzler is filosoof en auteur van *Digitale detox: een filosofische zoektocht voor iedereen met een smartphone*.

ruimte om te reflecteren op hun relatie met de schermwereld en stimuleren een kritisch digitaal bewustzijn. Dat wil zeggen: het helpt ze om een kritische afweging te kunnen maken tussen de voor- en nadelen van het gebruik van digitale hulpmiddelen. Het vergroot, met andere woorden, hun oordeelsvermogen.

Al sinds 2016 doe ik een digitale detox van een week met mijn studenten aan de Bildung Academie – een onderwijsbeweging die maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en algemene vorming weer een centrale plek in het onderwijs wil geven. Dat doe ik niet omdat ik hen in digitaal geheelonthouders wil veranderen of omdat ik tegen smart-

'Ik besef nu pas hoe verdoofd ik altijd ben', concludeerde een van de deelnemers aan mijn digitale detox-experiment

phones ben. Zo'n detox is een ethische oefening die de vraag naar het goede leven centraal stelt – wat maakt het leven de moeite waard, welke waarden vind ik belangrijk en nastrevenswaardig en in hoeverre staan schermpjes daar ten dienste van?

Voor mijn studenten is de digitale detox een louterende en rijke leerervaring. Ze ontdekken wat het betekent om zich zonder digitale afleiding voort te bewegen, wat de uitwerking ervan is op hun vermogen tot aandacht en hun interacties met anderen. 'Ik besef nu pas hoe verdoofd ik altijd ben', concludeerde een van de deelnemers aan het detox-experiment. Zo'n observatie zet aan tot denken en biedt mogelijkheden om, samen met leerlingen, de schermificering van het bestaan te bevragen en te bediscussiëren. Het is een exercitie die mediawijzer maakt en de digitale weerbaarheid vergroot.

Kortom, beste schoolleiders en docenten, grijp de maatregel aan om het gesprek over digitalisering en schermgewoontes op gang te brengen. Inventariseer samen met ouders, leerlingen en collega's wat de effecten zijn van een smartphonevrije leeromgeving, organiseer een themaweek over de invloed van technologie op ons mens-zijn en vraag je af wat dit kan betekenen voor de inrichting van het onderwijs.

Het zal zonder twijfel bijdragen aan een kritisch(er) digitaal bewustzijn en, wie weet, voorkomen dat we op termijn allemaal in smombies veranderen, oftewel: smartphonezombies.